

Benoit (Kolumbijská universita) vzájemnou závislost všech zemí kapitalistického i socialistického bloku a zemí rozvojových, danou novou válečnou technikou („všechny země jsou poplatny rozumu, duchu logiky a duševní rovnováze vůdců ostatních národů“), překonáním prostoru a času, zhoršováním ovzduší průmyslovými emisemi, nekontrolovanou natalitou, možností měnit i podobu sousedních zemí, pokroky technologie, ekonomie i organizace (plánování, statistiky, kybernetiky). Tento trend umožňuje „depolarizaci“, tj. určité překlenutí rozdílů mezi oběma bloky, projevující se větší centralizací plánování na Západě a opačnou tendencí na Východě. Vývoj směřuje k hospodářské spolupráci, jejíž formou už nebude tradiční výměna zboží a služeb, ale „koprodukce“ (např. automatických textilních strojů britskou společností Callaghan a Kdyňskými strojírnami nebo obráběcích strojů americkou firmou Simmons a Škodovkou). Ideologické rozdíly nejsou na překážku této oboustranně výhodné spolupráci, jež může zmírňovat i politické napětí a prospívat rozvojem zemím. Jednou z podmínek rozvinutí koprodukce je zajištění plné zaměstnanosti na Západě.

V další studii o *světových nákladech na národní obranu* Harold Lubell (Kolumbijská universita) a Sylvia Schumanová odhadují úhrn světových ročních výdajů na zbrojení na 133 miliard dolarů (přepočty na základě kupní síly měnových jednotek). Z toho by připadalo na USA 51, na SSSR 42, na Velkou Británii a Čínu po 5, na NSR 4 a na Francii 3 miliardy. Ve skupině zemí s výdaji nad 1 miliardu se ocitá Kanada, Itálie, CSSR, Polsko, Švédsko a Japonsko. Z celkových nákladů připadá na platy a mzdy příslušníků armád 40, na výzbroj rovněž 40 a na ostatní výdaje 53 miliard.

V pojednání o *koexistenci a rozvoji* vysvětluje Angus Maddison veliký vzestup hrubého národního důchodu Japonska (v letech 1955–1964 průměrně o 10,3 % ročně, v USA v téže době o 3,1 %, v západní Evropě o 4,9 % a v SSSR o 6 %) mj. i nízkými náklady na zbrojení (1 % nár. důchodu), zetyřnásobením vysokoškolských technických kádru (1950–63) a velikými rezervami pracovních sil v zemědělství (3 milióny). Z těchto hledisek posuzuje i vývoj v SSSR, ovlivněný i poměrně nízkou zemědělskou produkcí a zkrácením pracovní doby, ačkoli opět na druhé straně mu napomáhá péče věnovaná školení technických kádru, a v poslední době i lepší využívání tržního mechanismu.

V úvaze *Odzbrojení a hospodářský a sociální vývoj* podává Jacques Vernant, generální sekretář Studijního střediska zahraniční politiky v Paříži, nástin zrodu a vývoje myšlenky využít částek uspořebených na zbrojení ve prospěch rozvojových zemí, které potřebují záruky nezávislosti a stále režimy, jež by se neopíraly o armády. Podle zprávy sovětské vlády z r. 1962 by stačila pětina nynějších nákladů na zbrojení na povznesení úrovně průmyslu rozvojových zemí na úroveň zemí kapitalistických za

jedno pokolení (20–25 let). Autor však nevěří, že by kapitalistické země byly schopny podobné politiky.

V další práci (*Dissuasion et industrialisation*) se zabývá André Beaufre, ředitel Ústavu strategických studií, zastrašováním zvýšeným zbrojením, a dále rozvojem neprůmyslových zemí. Uvažuje o silné mezinárodní výkonné moci zaručující jejich nezávislost, a o vytvoření neutrálních pásem, v nichž by bylo vyloučeno použití jaderných zbraní. Rezignace těchto zemí na atomové zbraně by mohla být kompenzována finanční pomocí nukleárních mocností. Přes uvolnění napětí mezi USA a SSSR je autor zatím pesimistou, avšak nevylučuje další zlepšení do deseti let. Uznává do jisté míry „Si vis pacem, para bellum“, ale ještě větší důraz klade na politiku zmírňování napětí.

Posléze v krátké úvaze o *možnosti přizpůsobení válečného průmyslu řešení vnitřních problémů* dospívá americký diplomat Arthur W. Barber k závěru, že zbrojní průmysl v USA je způsobilý přispět k řešení nejožehavějších otázek a jako příklad uvádí rozvíjenou činnost Lockheed Aircraft Company a společnosti Federal Electric, jež svým Job Corps pečuje o zvyšování kvalifikace pracovníků.

Stati, o nichž se zmiňujeme, jsou v podstatě cenným příspěvkem k chápání současné světové situace. Koprodukcí rozebíranou Benoitem nazýváme výrobou v licenci; dochází k ní i mezi státy uvnitř bloků a opačně, našich vynálezů se užívá i na Západě. Vzestup hrubého národního důchodu, komentovaný Maddisonem, je ovšem značně jednostranným ukazatelem vývoje. Pokud jde o situaci rozvojových zemí, naše hospodářská politika jim věnovala mnoho pozornosti a také jim pomáhá dodávkami za příznivých podmínek. Od určité doby si i na Západě politici a učenci všímají těchto problémů a jejich funkčních vztahů a — jak ukazují tyto studie — počínají si uvědomovat, že industrializace rozvojových zemí je úzce spjata s otázkami odzbrojení a zachování míru. I když mnoho závisí na spolupráci atomových velmocí, zdá se, že klíč k své budoucnosti mají zaostávající národy ve svých rukách. Nastíněné světové problémy zřejmě nejsou jenom hospodářské, ale i — a především — politické povahy.

F. P.

Jaroslav Kolář: Sociologie podniku

Práce, knižnice Člověk a práce sv. 2, 1968, 144 stran.

Jde o první soubornou práci tohoto druhu v Československu, která se opírá o přední světovou literaturu z tohoto oboru i o vlastní autorovy výzkumné práce. Je to komplexní studie o sociálním systému a sociální mobilitě v průmyslovém podniku.

Obsahem knihy je především rozbor podniku jako sociálního systému. Jeho součástí je analýza formální a neformální organizace, rozbor hlavních pozic a rolí (ředitele, specialisty a mistra) a sociálního klimatu podniku. Značná pozornost je věnována stylu řídicí práce a studiu vztahů mezi hospodář-